

Druhý příběh o mém narození pochází od Štefanie Schlesingerové, zvané Štefka. Byla o dva roky starší než máma a v táboře v Novákách byla její nejbližší přítelkyní. Odjakživa jsem tu křehkou blondýnku milovala jako tetu, později se stala mou blízkou důvěrníci.

„V den, kdy ses narodila, jsem chtěla tak jako každé ráno vyzvednout tvou mámu, abychom šly společně do dílen. Okno komůrky tvých rodičů bývalo obvykle ráno otevřené. Jako každá správná slovenská hospodyně dávala totiž tvoje máma vyvětrat deky, když vstala. Ten den ale bylo okno zavřené. Copak to s Agi je, pomyslela jsem si. Zaspala, nebo je líná? Už když jsem šla po schodech nahoru, uslyšela jsem plakat miminko. To jsi byla ty.“

Obě ženy vzpomínaly na velikou radost, kterou moje narození — byl to první z pěti porodů v Novákách — vyvolalo nejen u nich, ale i u všech ostatních. Skutečnost, že se v táboře pro Židy na nucených pracích narodilo zdravé dítě, naplnila druhy v utrpení nadějí a probudila v nich solidaritu a vstřícnost. Známý slovenský spisovatel to zpracoval i literárně. Ve své autobiografii z roku 1994 Nechcel som byť Žid popisuje návrat táborového lékaře Juraje Špiry od mého porodu: „Pamätám sa, keď Špira oznamoval, že sa v táborovej ošetrovni odohral prvý pôrod. Ak sa človečik dožije čias, keď bude vedieť písať, jako rodisko uvedie: Tábor Nováky. Mám před očami výraz na tváři lekára Špiru. Zabudol, že je vojna, že sme väzni. Podľa starého zvyku ďakoval bohu za nový život.

Pomáhal životu, lebo vedel, že je silnejší než väzenie a hrozba smrti, lebo veril, že je dielom božím.“

I máma mi vždycky říkala: „Byla jsi symbol života v době pronásledování a smrti.“ Dnes si myslím, že jsem byla i znamením odporu vůči utiskovatelům. Většinou potom pokračovala ve vyprávění, s jakou radostí mě později ženy a starci pozorovali, jak jím nudle s mákem: „Popadla jsi ty sladké nudle holýma rukama a nacpala sis je do pusy. Byla jsi příšerně upatlaná, mák padal úplně všude. Všechno bylo upatlané: Talíř, podlaha, dítě.“ Jak jsem nedávno zjistila, v táboře bylo tehdy k dispozici dokonce i máslo. Dnes to vnímám tak, že pro všechny šlo o vzácný okamžik ničím nezatíženou normálností. Případá mi totiž dost nepravděpodobné, že by si matka tenkrát mohla užít neomezenou radost ze své novorozené dcery.

(...)

„Všechno probíhalo přesně tak, jak si o tom lidi předtím vyděšeně šeptali. Esesáci nás bitím nahnali do dobytčích vagonů. Smilování neexistovalo: Zlomyslně si utahovali ze starých, pro které bylo těžké vyšplhat do vagonů. Děti a ženy byly bity, protože se prý nepohybovaly dost rychle. Vagony byly brzy zcela přeplněné, lidi se tlačili jeden na druhého, potom zavřeli a zarýglovali dveře.“

Žena, která mi vypráví o transportu ze Sereďe do Osvětimi, se jmenuje Marta Wiseová, rozená Weissová. Nevzpomínám si, že bychom se už někdy potkaly, skutečně se to však stalo. V lednu 2015 s ní v časopise Der Spiegel vyšel rozhovor u příležitosti 70. výročí osvobození Osvětimi. Jakmile jsem si ho přečetla, věděla jsem, že se musím pokusit si s Martou o jejích zážitcích z Osvětimi promluvit, musím zjistit, jestli si pamatuje další podrobnosti, protože máme společný osud. Stejně jako já pochází Marta ze Slovenska, stejně jako já přežila jako dítě Osvětim, a ještě víc: Jsme dvě z minimálně osmdesáti šesti dětí, které tam přijely transportem ze Sereďe 3. listopadu 1944. Kromě toho jsme se po osvobození tábora zotavovaly ve stejném bloku pro nemocné. Marta je ovšem o osm let starší než já. Disponuje tedy vlastními vzpomínkami, i když mohou být poškozené potlačováním a během času. Navíc přežila Osvětim spolu se svou tehdy třináctiletou sestrou Evou Slonimovou, rozenou Weissovou, která svoje vzpomínky zachytila v autobiografické knize Hvězdy nad námi. Vzpomínky obou sester mi pomáhají pochopit, co jsem jako malá pravděpodobně prožila. Až na několik málo epizod a příležitostné, poněkud nevrle matčiny zmínky o mnohahodinových počítacích apelech v ledovém chladu se i kapitola Osvětim nachází za stěnou z husté mlhy. A přitom toto období formovalo tak jako žádné jiné nejen moje tělo, ale i duši.

(...)

Máma a já jsme se tedy ocitly v táboře II — v Březince. Podstoupily jsme obvyklou a často popisovanou proceduru. Nekonečné čekání v ledovém chladu. Svléknutí šatstva. Odevzdání veškerého majetku. Kontrola veškerých tělesných otvorů. Oholení veškerého tělesného ochlupení. Dezinfekce. Vybavení úplně špinavými, nedostatečnými vězeňskými — ano, jaké slovo se sem hodí? „Oblečení“ asi sotva, možná: hadry. Registrace, což v případě Osvětimi znamenalo také tetování.

„Držela jsem tě v náručí.“

Konečně zase v hlavě slyším matčin hlas.

„Stáli jsme v dlouhé řadě před mužem, který nám na ruku tetoval čísla, a já jsem tě pevně držela. Na druhou ruku mi vytetoval číslo A -26958.“

„A pak?“ ptám se a mimoděk zatajím dech. Tolikrát mi tuhle epizodu vyprávěla, tuhle scénku, která je tak důležitá, protože tady nás označovali, do kůže nám vyryli znamení, které nebudeme moci nikdy odložit.

„Potom vzal tvoji malou ruku. Nevěděla jsi tak docela, co se to děje. Ten muž, spoluvězeň, tě pevně držel a hledal na předloktí vhodné místo. Pak bodl.“ Vůbec si tu scénu nepamatuji, ale připadá mi, že cítím, jak mi do kůže pronikají jehly.

„Krátce jsi vykřikla a pak jsi přestala dýchat. Obličej ti zmodral a najednou jsi se zhroutila v bezvědomí.“ Jako dětská lékařka diagnostikuji afektivní respirační záchvat, který se příležitostně objevuje u dětí do čtyř let, když se vyděsí nebo zakusí náhlou bolest. Vypadá to jako epileptický záchvat, není to ale nijak hrozné. Zpravidla stačí poklepat dítě po zádech a ramenou a ono zase přijde k sobě. Tak jako já v matčině náručí v Osvětimi. Všechno se to odehrálo v pár okamžicích. Když jsem zase pravidelně dýchala a do obličeje se mi vrátila normální barva, páliło mě na předloktí číslo A-26959.